PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · JĘZYK POLSKI · KLASA 5

Dział 5. Środki stylistyczne

Epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie i zgrubienie – rozpoznawanie w tekście i określanie funkcji. Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Środki stylistyczne – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 19 pkt
2	**Środki stylistyczne – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	6 zad. 20 pkt
3	**Środki stylistyczne – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	5 zad. 22 pkt
4	**Środki stylistyczne – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	4 zad. 22 pkt
5	**Sprawdzian: Środki stylistyczne – grupa A** 20 minut · 22 pkt	6 zad. 22 pkt
6	**Sprawdzian: Środki stylistyczne – grupa B** 20 minut · 22 pkt	6 zad. 22 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa 2017 w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996). Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Środki stylistyczne – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 19 pkt

Przypomnij sobie

- **Środki stylistyczne** to sposoby użycia słów, dzięki którym tekst jest obrazowy, barwny i budzi uczucia. Najczęściej spotkasz je w wierszach, ale także w opowiadaniach, reklamach i w codziennej mowie.
- **Epitet** – wyraz, który określa rzeczownik: mówi, jaki jest przedmiot, osoba albo zjawisko. Najczęściej jest to przymiotnik: *złota jesień, szumiący las, ciche popołudnie*.
- **Porównanie** – zestawienie dwóch rzeczy za pomocą wyrazów *jak, jakby, niby, niczym, podobny do*: *oczy jak gwiazdy, cichy niczym myszka*.
- **Przenośnia** (metafora) – połączenie wyrazów, które razem mają znaczenie niedosłowne: *dywan z liści, morze łez, złote serce*. W przenośni **nie ma** wyrazu „jak”.
- **Uosobienie** – przedmiot, zjawisko, roślina albo zwierzę zachowuje się **jak człowiek**: mówi, myśli, płacze, śmieje się. *Wiatr opowiadał drzewom bajki. Słońce uśmiechnęło się do dzieci.*
- **Ożywienie** – przedmiot albo zjawisko zachowuje się **jak istota żywa, ale nie jak człowiek**: pełza, ryczy, warczy, biega. *Burza ryczała nad lasem. Mgła pełzała po łące.*
- **Jak odróżnić uosobienie od ożywienia?** Zapytaj: czy tę czynność wykonuje tylko człowiek? Mówi, marzy, płacze – to uosobienie. Ryczy, pełza, warczy, biega – to ożywienie.
- **Wyrazy dźwiękonaśladowcze** naśladują odgłosy: *kap-kap, bum!, plusk, szum, bzyczeć, skrzypieć, szeleścić*. Dzięki nim tekst można „usłyszeć”.
- **Zdrobnienie** nazywa coś małego albo wyraża czułość i sympatię: *domek, kotek, rączka, słoneczko*. Typowe cząstki: *-ek, -ka, -ik, -uszek, -eczko*.
- **Zgrubienie** nazywa coś dużego, niezgrabnego albo wyraża niechęć lub żart: *psisko, domisko, łapsko, wilczysko*. Typowe cząstki: *-isko, -ysko, -sko*.

Środek	Przykład	Do czego służy
epitet	srebrny księżyc	dokładniej opisuje wygląd, pokazuje ocenę
porównanie	biały jak mleko	pomaga wyobrazić sobie rzecz
przenośnia	złote serce	tworzy nowy, niezwykły obraz
uosobienie	las szepcze	zbliża przyrodę do człowieka, ożywia opis
ożywienie	burza ryczy	dodaje ruchu i napięcia
wyraz dźwiękonaśladowczy	kap, kap	pozwala „usłyszeć” opisaną sytuację
zdrobnienie	słoneczko	wyraża czułość, tworzy ciepły nastrój
zgrubienie	psisko	podkreśla wielkość, niechęć albo żart

Słowa, które ożywiają tekst

słońce się uśmiecha – uosobienie

burza ryczy – ożywienie

domek – zdrobnienie

domisko – zgrubienie

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Jaki środek stylistyczny zawiera wyrażenie „wierzby płaczą nad rzeką”?
To uosobienie, bo płacz to czynność człowieka. Wierzby mają zwisające gałęzie, więc wyglądają, jakby były smutne.

Przykład 2. Czym różni się porównanie „włosy jak złoto” od przenośni „złoto włosów”?
W porównaniu wyraz „jak” łączy dwie rzeczy: włosy i złoto. W przenośni tego wyrazu nie ma – „złoto” oznacza jasne, lśniące włosy, a czytelnik sam odgaduje sens.

Przykład 3. Czy „piesek” i „psisko” znaczą to samo?
Oba wyrazy nazywają psa. „Piesek” to zdrobnienie – mały albo kochany pies. „Psisko” to zgrubienie – duży, groźny pies, czasem żartobliwie kochany. O znaczeniu decyduje kontekst.

Zadania

1 **Połącz nazwę środka stylistycznego z przykładem. Wpisz literę.** ___ / 5 pkt

1. epitet	a) Księżyc opowiada gwiazdom bajki.
2. porównanie	b) wilczysko
3. uosobienie	c) zielona łąka
4. wyraz dźwiękonaśladowczy	d) cichy jak myszka
5. zgrubienie	e) plum!

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

2 **Uzupełnij porównania. Wpisz po jednym wyrazie.** ___ / 4 pkt

1. biały jak _____
2. szybki jak _____
3. zimny jak _____
4. uparty jak _____

3 **W którym zdaniu jest uosobienie?** ___ / 1 pkt

A. Dąb jest wysoki jak wieża.
B. Stary dąb zamyślił się nad strumieniem.
C. Pod dębem leżą brązowe żołędzie.
D. Stary dąb rośnie nad strumieniem.

Środki stylistyczne – ćwiczenia podstawowe

Sprawdzam, czy rozumiem podstawy

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

Pamiętaj: słońce się uśmiecha – uosobienie

1 **Oceń prawdziwość zdań. Otocz P przy zdaniu prawdziwym, a F przy fałszywym.** ___ / 5 pkt

1. Epitet określa rzeczownik.	P	F
2. W porównaniu występuje wyraz „jak”, „niby” albo „niczym”.	P	F
3. Wyrażenie „wiatr śpiewa” to zgrubienie.	P	F
4. Zdrobnienie może wyrażać czułość.	P	F
5. Przenośnia ma znaczenie dosłowne.	P	F

2 **Nazwij środek stylistyczny w każdym wyrażeniu. Wybierz nazwę z ramki.** ___ / 5 pkt

porównanie przenośnia epitet wyraz dźwiękonaśladowczy uosobienie

1. szumiące morze – _____
2. morze szepcze do brzegu – _____
3. morze gładkie jak lustro – _____
4. szu, szu – szumią fale – _____
5. morze gwiazd na niebie – _____

3 **Utwórz od każdego wyrazu zdrobnienie i zgrubienie. Wpisz najpierw zdrobnienie.** ___ / 4 pkt

1. dom – _____ , _____
2. kot – _____ , _____
3. pies – _____ , _____
4. but – _____ , _____

4 **Które wyrażenie zawiera porównanie?** ___ / 1 pkt

A. oczy jak węgielki
B. oczy się śmieją
C. małe oczęta
D. czarne oczy

5 **Dopisz do rzeczownika „jesień” trzy epitety.** ___ / 3 pkt

_____

_____

PIERWSZA ŁAWKA

Środki stylistyczne – w praktyce

Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia

KARTA 4/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 22 pkt

Pamiętaj: domek – zdrobnienie

1 Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania. ___ / 12 pkt

Burza nad jeziorem

Nad jeziorem siwe chmury
zbiły się w gromadę,
szepczą cicho między sobą,
radzą wielką radę.

Nagle wicher gwizdnął groźnie,
trzciny szumią: szu-szu!
Fale gnają niczym konie
w srebrnym pióropuszu.

Burza ryczy nad lasami,
grzmot dudni: bum, bum!
Wietrzysko drzewami trzęsie
i zrywa liści tłum.

Wreszcie deszczyk, drobny, srebrny,
kapie: kap, kap, kap,
a słoneczko złotą ręką
głaszcze mokry mak.

Tekst oryginalny

1.1 Wypisz z wiersza po **jednym** przykładzie każdego środka. ___ / 7 pkt

1. epitet: _____
2. porównanie: _____
3. uosobienie: _____
4. ożywienie: _____
5. wyraz dźwiękonaśladowczy: _____
6. zdrobnienie: _____
7. zgrubienie: _____

Sprawdzian: Środki stylistyczne – grupa A

20 minut · 22 pkt

KARTA 5/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 22 pkt

1 Połącz nazwę środka z przykładem. Wpisz literę. ___ / 5 pkt

1. epitet	a) Samochód warczał pod domem.
2. porównanie	b) rybka
3. przenośnia	c) gorąca herbata
4. ożywienie	d) morze łez
5. zdrobnienie	e) szybki jak błyskawica

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

2 Oceń prawdziwość zdań. Otocz P przy zdaniu prawdziwym, a F przy fałszywym. ___ / 4 pkt

1. Uosobienie polega na nadaniu cech ludzkich przedmiotom lub zjawiskom.	P	F
2. Wyraz „domisko” jest zdrobnieniem.	P	F
3. W wyrażeniu „cichy jak myszka” jest porównanie.	P	F
4. Wyrazy dźwiękonaśladowcze naśladują odgłosy.	P	F

3 Nazwij środek stylistyczny w każdym zdaniu. ___ / 4 pkt

1. Stary zegar pracowicie liczył godziny. – _____
2. Dzwonek zadzwonił: dzyń, dzyń! – _____
3. Jej oczy były niebieskie jak niebo. – _____
4. Dziadek ma złote serce. – _____

4 Przeczytaj tekst i wykonaj zadania. ___ / 6 pkt

Poranek w ogrodzie

Słonko wstało nad ogrodem,
przetarło zaspane oczy.
Pszczółka – bzz! – jak złota iskra
z kwiatka na kwiatek skoczy.

Tekst oryginalny

PIERWSZA ŁAWKA

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Środki stylistyczne – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 5

Podgląd pokazał 7 z 20 stron. Pełna wersja: 20 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Środki stylistyczne – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 19 pkt
- Karta 2: Środki stylistyczne – ćwiczenia podstawowe – 6 zadań, 20 pkt
- Karta 3: Środki stylistyczne – utrwalenie – 5 zadań, 22 pkt
- Karta 4: Środki stylistyczne – w praktyce – 4 zadania, 22 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Środki stylistyczne – grupa A – 6 zadań, 22 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Środki stylistyczne – grupa B – 6 zadań, 22 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z przykładami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasa-5-dzial-05-srodki-stylistyczne-zestaw